

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Климко Ірини Григорівни

«Синтез культурних практик туристичної діяльності

як фактор гармонізації глобалізаційних процесів сучасності»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук
зі спеціальності 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури

У контексті проблеми культурної практики туризму часто доводиться стверджувати, що сучасний туризм в якості своєї провідної риси неодмінно має містити інтенцію мандрування, інспірованої внутрішньою потребою людини до «розсування» меж власного буття. Розвиваючи ідеї, стосовно прадавньої української традиції паломництва, а також враховуючи ідею подорожі як особливого різновиду мандрів, згадану ознаку людини можна було б означити як її культурно-антропологічну та світоглядну атестацію. З урахуванням подібних тенденцій спробуємо поглянути на дисертаційне дослідження Ірини Климко.

Авторка розвиває думку, що історичний і теоретичний підхід до туризму передовсім пов'язані з географічними, чи ширше, геополітичними реаліями, але наразі мало орієнтовані на культурну проблематику. Сам культурний туризм у дисертації визначається як диференційна стратегія, що зорієнтована на розуміння культури як осередку застосування навичок, навчальних програм щодо певних інституцій.

Ірина Климко підкреслює необхідність осмислення сучасної туристичної діяльності, враховуючи контекст глобалізаційних проблем і здійснивши синтез багатьох культурних практик, які передбачають не лише набір умінь або майстерностей, а й творчих актів.

Отже, синтез мистецтв розгортається як сукупність підходів: з одного боку, поєднання образу та предмета, а з другого боку — суб'єктів туристичної діяльності. Так, на думку здобувачки, виникає синтез культурних практик туризму. Для авторки, культурні практики передбачають розмаїття поведінки та станів людини, що пов'язані з економічною, маркетинговою, рекламною та художньою діяльністю. Вони й утворюють глобалізаційний контекст туристичної діяльності.

Таким чином, у сфері туристичної діяльності мистецтво стає генеративним принципом, перетворюючи подорож не на акт спостереження чи споживання, а своєрідне театральне дійство. Подібна позиція дозволяє Ірині Климко визнати туристичну діяльність осередком формування віртуального образу реальності, а також художнім простором виявлення свободи, що надає їй антропологічного виміру.

На підтвердження цієї думки, дисертантка підкреслює, що туристична діяльність передбачає певний алгоритм мистецького чи загалом культурного відношення до світу. В результаті відбувається розсування горизонтів можливого. Цим туризм стає платформою виявлення творчих здатностей людини, дозволяючи здійснювати подорожі в часі та просторі.

В дисертації подано чимало прикладів практики туризму. А до культурно-історичного виміру додаються такі маркери, як-от ідентичності споживачів, їхня поведінка, що програмує певним чином туриста. До людиномірних аспектів туризму додається ще й естетичний, завдяки чому поживається система уявлень, чуттєвості, комунікації тощо.

На туристичні практики Ірина Климко воліє дивитися ще й крізь призму діяльнісного підходу. Йдеться про туристичні агенції як підструктури, що обслуговують подорож, а також активність туриста, спрямовану на покладання та здійснення цілей. Серед засобів реалізації цієї діяльності названо комунікативно-інформативне середовище, яке об'єднує проектний, модельний і прогностичний аспекти, котрі своєю чергою пов'язані з маркетингом і менеджментом в туризмі.

Вагоме місце належить і соціальній прагматиці комунікативного простору туризму. Цей семантичний і культурний простір потребує власної дескрипції в контексті маршрутизації, себто осмислення дороги як наративу, а також рекламних та інших повідомлень тощо. Відтак, реклама в туристичній діяльності розкривається як комунікативно-синтезуючий та інтегративний феномен, який пов'язаний із дизайном, системою послуг, презентацією культурно-історичного потенціалу етнокультурних і традиційних цінностей.

Такий підхід дозволяє авторці сказати, що комплекс культурних практик дає змогу усвідомити туристичну діяльність не лише як продукування певних проектів, а передовсім передбачає задоволення потреб і пожвавлення мотивації до здійснення туристичної подорожі.

Зрештою, туристичну діяльність у дисертації розглянуто і як феномен регенерації культурно-історичного потенціалу регіонів. Тобто, людина не зосереджується винятково на сучасному глобалізаційному просторі, а здійснює переходи у простір локальний, регіональний, традиційний.

Іншим аспектом розгляду туристичної діяльності є те, що вона, за визначенням здобувачки, орієнтована на актуалізацію культурно-історичного потенціалу й трансформацію локального середовища, вносячи в нього зміни, що нейтралізували б тиск глобалізації.

Якщо говорити про мистецький компонент туристичної діяльності, то він формується як видовище, презентація, театралізація культури повсякдення. Ці компоненти дозволяють не пасивно сприймати, а творити нові світи. Людська діяльність тут не зводиться до простої статистичної функції, а ніби піднімається над буттям, стає значущою, сакральною, індивідуалізованою.

Чи не важливішим антропологічним висновком роботи Ірина Климко є те, що сценічні, чи то пак, видовищні презентації культурно означеного простору туризму окреслюються розгалуженою системою артикуляції, адаптуючи дискурс культури до потреб споживача, де актор водночас стає й реципієнтом створеного, а іншими словами, туристом у ним же запропонованій формі.

Характеризуючи традиції та регіональні особливості вітчизняної туристичної діяльності, авторка доходить висновку, що культура України, з одного боку, інтегрується в європейський простір, а з іншого — зав'язана на посттоталітарне минуле. Цю ситуацію дисертантка окреслює словосполученням «самодостатній ігровий світ».

Вхоплюючи ігрову перспективу, Ірина Климко наполягає на тому, що в такий спосіб кожен навчається жити в різних вимірах: світі, який можна змодельовати, та в світі, що жорстко детермінує людину. Мистецтво не лише переходу, але й

поєднання цих світів дозволяє людині стати справжнім суб'єктом туристичної діяльності.

Окресливши здобутки дисертації Ірини Климко, хочеться висловити й деякі проблемні моменти.

По-перше, виникає питання: чи ставить дисертантка бодай якісь обмеження для туризму в контексті, скажімо, масової культури? Чи вдається (і якщо так, то в який спосіб) сьогодні туристичну діяльність не зводити виключно до сфери споживання? Як перетворити подорож не лише на розвагу, але й пізнання чи смислотворення й не обмежуватися демонстрацією можливостей це собі дозволити?

По-друге, в який спосіб у процесі туристичної діяльності, про яку говориться в дисертації, турист спроможний формувати нові смисли світу довкілля? А крім того, як досягнути критичного рівня цього осмислення, а не суто споживацького?

По-третє, як авторка в сфері туризму розрізняє рекламний і пізнавальний аспекти?

Й нарешті, чи поєднує сучасний туризм традиційні форми мандрів, такі як-от пілігримство та паломництво?

Вказані вище питання не скасовують плідного доробку дисертантки. Вони не зменшують наукової чи практичної цінності результатів роботи.

Відтак, актуальність обраної теми, ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, їхня достовірність і новизна, а також повнота викладу в опублікованих працях дозволяють позитивно оцінити дослідження.

Оформлення і виклад дисертації цілком відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних праць, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук. Зміст автореферату та його основні ідеї релевантні положенням, викладеним у дисертації.

Дисертація Ірини Климко «Синтез культурних практик туристичної діяльності як фактор гармонізації глобалізаційних процесів сучасності» відповідає паспорту спеціальності 09.00.04 — філософська антропологія, філософія культури.

Робота відповідає вимогам, що містяться в «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а здобувачка — Ірина Климко — заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури.

Офіційний опонент:

доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри філософії та релігієзнавства
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»

Т.В. Лютий

